

Torshälla stads nämnd

Utredning om möjligheterna att ge barn i skola och förskoleklass, med hemmavarande förälder, rätt till fritidsplats tio timmar i veckan

Förslag till beslut

Beslut om att ge barn i förskoleklass och årskurs 1-3 med hemmavarande rätt till fritidsplats bör fattas, men först när ekonomin så tillåter.

Ärendebeskrivning

Ett medborgarförslag om att ge barn i skola och förskoleklass med hemmavarande förälder rätt till fritidsplats tio timmar i veckan, har lämnats in till kommunfullmäktige den 27 mars 2015.

Medborgarförslaget rör verksamhet inom såväl barn- och utbildningsnämndens som Torshälla stads nämnds ansvarsområde, och kommunfullmäktige har därför remitterat båda berörda förvaltningar för yttrande över förslaget.

Barn- och utbildningsförvaltningen och Torshälla stads förvaltning yttrade sig över medborgarförslaget den 25 augusti 2015 (BUN/2015:245, TSN/2015:105) Kommunfullmäktige beslutade därefter den 26 november 2015 att Barn- och utbildningsförvaltningen skulle utreda förslaget (KSKF/2015:213)

Enligt skolans styrdokument ska undervisningen i fritidshemmet komplettera utbildningen i förskoleklassen och skolan, stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda en meningsfull fritid och rekreation. Fritidshemmet ska även ge omsorg när föräldrarna arbetar eller studerar.

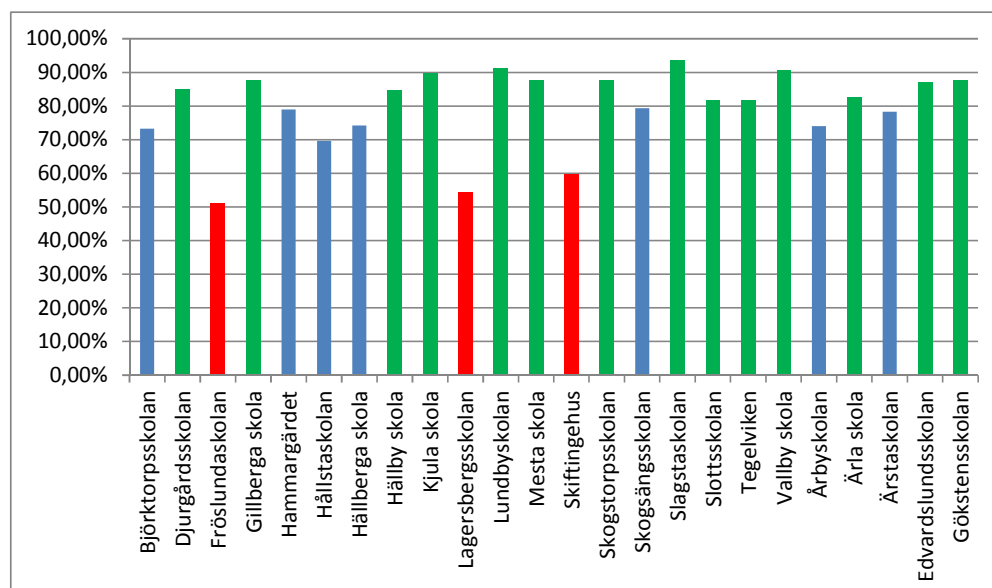
Det är skolhuvudmannen som har det övergripande ansvaret för kvalitet och resultat i förskoleklass, skola och fritidshem. Eftersom de flesta elever som går i förskoleklassen och grundskolans tidiga år även går i fritidshem finns en stor potential att ge eleverna en förstärkt skolstart genom en nära samverkan mellan fritidshem och övrig skola.

Kommunen ska enligt skollagen erbjuda barn plats i förskola och fritidshem i den omfattning som behövs utifrån bland annat föräldrarnas arbete, studier eller om barnet av särskilda skäl har ett eget behov. Rektorererna har därför möjlighet att

besluta om utökad tid i fritidshem.

I februari 2016 har 79% av barnen i förskoleklass till årskurs 3 plats i fritidshemsverksamheten i Eskilstuna. Dock skiljer sig andelen barn som har en fritidshemsplats stort mellan olika skolor. Inom den kommunala fritidshemsverksamheten sträcker det sig från 51% till 93% mellan de enheter som har lägst respektive högst andel barn inskrivna i fritidshemsverksamheten.

Skola (Elevsiffror per 2016-02-10)	F-klass	Elever 1-3	F-3	Fritids	Andel fritids
Björktorpsskolan	94	227	321	235	73%
Djurgårdsskolan	54	165	219	186	85%
Fröslundaskolan	64	153	217	111	51%
Gillberga skola	16	40	56	49	88%
Hamnargärdet	11	46	57	45	79%
Hällstaskolan	23	79	102	71	70%
Hällberga skola	15	43	58	43	74%
Hällby skola	71	198	269	228	85%
Kjula skola	39	117	156	140	90%
Lagersbergsskolan	65	183	248	135	54%
Lundbyskolan	53	173	226	206	91%
Mesta skola	52	180	232	203	88%
Skiftingehus	32	94	126	75	60%
Skogstorpsskolan	44	136	180	158	88%
Skogsängsskolan	66	161	227	180	79%
Slagstaskolan	77	230	307	287	93%
Slottsskolan	75	213	288	235	82%
Tegelviken	41	130	171	140	82%
Vallby skola	26	69	95	86	91%
Årbyskolan	61	162	223	165	74%
Ärla skola	25	72	97	80	82%
Årstaskolan	31	93	124	97	78%
Edwardslundsskolan	59	151	210	178	87%
Gökstensskolan	57	160	217	181	88%
Summa	1 151	3 275	4 426	3 514	79%

Utveckling och lärande

Eftersom barns lärande sker i många olika sammanhang, både formellt och informellt och därmed både i och utanför skolan har fritidshemsverksamheten en potentiellt mycket viktig roll i barns utveckling. Dock kräver detta att personalen

medvetet stimulerar elevens utveckling i både planerade aktiviteter och i leksituationer. Fritidshemmets uppdrag handlar bland annat om att stärka sociala relationer i lek samt ge eleverna möjlighet att träna konfliktlösning. Eleverna ska också ges möjlighet att utvecklas utan att begränsas av förväntningar kopplade till kön, etnicitet, sexuell läggning, etc. Fritidshemmet kan utmana elevernas lärande utan prestationskrav och därmed kan de elever som lyckas i informella lärande situationer få stärkt självkänsla och självförtroende, något som i sin tur kan förbättra lärandet i de mer formella situationerna i skolan. Genom en mer utforskande, elevaktiv och praktisk verksamhet kan fritidshemmen bidra till högre måluppfyllelse.

Meningsfull fritid

I fritidshemmets verksamhet ska eleverna vara trygga och må bra samtidigt som de får möjlighet att utveckla förmågor och kunskaper de har nytta av i framtiden. Fritidshemmet skall vara en avvägd verksamhet mellan planerad undervisning och spontan lek. Verksamheten bör vara varierad och aktiviteter adekvat anpassade till barnens ålder, behov och förutsättningar. Fritidshemmets kompensatoriska uppdrag innebär att verksamheten skall stimulera elevernas utveckling genom att de får ta del av utmanande och meningsfulla aktiviteter som de kanske inte får tillgång till i hemmet.

Omsorgsuppdraget

I fritidshemsverksamheten bildar omsorgen tillsammans med utbildningen en helhet för barnet. Fritidshemmet är den verksamhet där elever i förskoleklassen och grundskolans tidiga år ska få den omsorg de behöver då deras föräldrar arbetar eller studerar. Därmed blir det viktigt att både elever och föräldrar upplever fritidshemmet som en trygg, säker och trivsamt miljö. Samarbetet med hemmet och personalens kommunikation med föräldrarna är central för att eleverna ska få en bra omsorg. Föräldrarna ska kunna känna tilltro till att eleverna får det stöd, omsorg och stimulans de behöver i fritidshemmet.

Utökad rätt till vistelsetid i fritidshemsverksamheten för samtliga barn i förskoleklass och grundskolans tidiga år har positiv effekt på barnens lärande och utveckling samt med tydlighet bidra till att öka likvärdigheten i rätten till utbildning¹. Vidare bedöms det öka barnens möjligheter till att ha en meningsfull fritid i en trygg och stimulerande miljö vilket har potential att motverka social exkludering och segregation.

Kostnadsberäkning

Kostnadsberäkningarna är schablonberäkningar baserat på faktiska kostnader exklusive lokalkostnader för 2015 samt justerade för skolpeng respektive å-pris 2016.

Antal barn ej inskrivna i fritidsverksamheten	
F-klass	413
Åk 1-3	499
Summa	912

¹ Fritidshemmet – lärande i samspel med skolan, Forskning för skolan; Skolverket

Beräknad intäkt	200 kr/elev ²
<i>Antal barn på fritids snitt 2015</i>	3 362
Totalkostnad 2015 exkl lokal	77 609 000
Totalkostnad/elev exkl lokal (2015)	23 084
Totalkostnad ökning med antal ej placerade	21 052 769

Då det är mycket svårt att kartlägga efterfrågan till fritidshemsplacering hos de som idag ej har rätt till sådan presenteras kostnadsberäkningar för olika grader av inskrivning av de barn som idag ej är berättigade till placering.

Efterfrågan	Ökning antal elever	Ökning skolpeng	Ökning åpris	Skillnad skolpeng och åpris
100%	912	24 514 560	26 399 664	-1 885 104
75%	684	18 385 920	19 799 748	-1 413 828
50%	456	12 257 280	13 199 832	-942 552
25%	228	6 128 640	6 599 916	-471 276

De avgifter som vårdnadshavare betalar för fritidshemmet bokförs i grundskolan gemensamt och finansierar å-priset så att det blir högre än skolpengen. De barn som idag ej går på fritids bedöms generera en lägre genomsnittlig intäkt från avgifter och därmed ökar kostnaderna för grundskolan gemensamt.

Personal

Personalberäkningarna utgår från nuvarande personaltäthet. Exakt hur mycket fler medarbetare en utökning skulle generera är mycket svårt att säga då det finns en rad olika faktorer som påverkar detta. Då flertalet tjänster i fritidshemsverksamheten är tjänster som kombineras med arbete i grundskoleverksamheten beror det till stora delar på hur den utökade tiden förläggs samt hur olika skolenheter lyckas organisera verksamheten lokalt. Det kan antas att det faktiska antalet nya tjänster som behöver tillsättas är något lägre än den schablonberäkning som presenteras nedan.

Antal anställda årsarbetare på fritids (2015)	172
Antal barn/anställd	20
Antal anställda årsarbetare om alla barn går på fritids	221
Ökning personal (årsarbetare)	49

Barn- och utbildningsförvaltningens och Torshälla stads förvaltnings kompetensförsörjningsplaner identifierar fritidspedagoger och förskolelärare (de två största yrkesgrupperna som arbetar i fritidshemsverksamheten) som grupper där det är mycket svårt att rekrytera personal med rätt kompetens och där utbudet av befintliga tjänster är högre än tillgången på sökande. Därmed bedöms

² Beräknad genomsnittsavgift då ett stort antal av de barn som idag ej är inskrivna i fritidshemsverksamheten förväntas vara avgiftsbefriade.

möjligheterna att rekrytera kompetent personal till ett stort antal nya tjänster i fritidsverksamheten som mycket begränsade.

Samtidigt som personalkostnaderna är den största utgiftsposten så är personalens kompetens sannolikt den viktigaste kvalitetsfaktorn i fritidshemmet. En stor del av fritidshemmets verksamhet består av sådana målstyrda processer som i skollagen definieras som undervisning. Begreppet undervisning ska ges en vid tolkning när det gäller fritidshemmet där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Det är huvudmannens ansvar att se till att det finns lärare i fritidshem eller fritidspedagoger i sådan omfattning att de kan bedriva och ansvara för undervisningen i fritidshemmet. Personalens utbildning och kompetens är avgörande för kvaliteten i fritidshemmet. En god kvalitet förutsätter att det finns lärare i fritidshem och fritidspedagoger som kan leda och utveckla arbetet i enlighet med läroplanen samt omsätta kunskaper om aktuell forskning i den praktiska verksamheten.

Förmågan att rekrytera kompetent personal till verksamheten påverkar direkt verksamhetens kvalitet. Därmed blir de förväntade positiva effekterna av utökad vistelsetid för alla barn beroende av i vilken utsträckning verksamheten kan bemannas med kompetent personal.

Lokaler

Då en stor andel av fritidshemsverksamhetens lokaler samutnyttjas med grundskolan så styrs behovet av lokaler främst av volymutvecklingen för förskoleklass och lågstadium. Därmed går lokalbehovet för fritidshemmen ej att särskilja från grundskolans behov. Dock får de enheter med dedikerade fritidshemslokaler i vissa fall problem att rymma det utökade antalet barn utan lokalanpassningar och/eller tillbyggnationer.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Det finns inget i lagar eller förordningar som hindrar Eskilstuna kommun att ge barn med föräldralediga och arbetslösa föräldrar möjlighet till plats på fritidshem.

Förslaget om att erbjuda alla barn plats på fritidshemmet 10 timmar/vecka skulle ge samtliga barn likvärdiga möjligheter till meningsfull fritid och stöd i sin utveckling och sitt lärande. Fritidshemmens roll och uppdrag i det förebyggande och främjande arbetet skulle kunna stärkas ytterligare.

TORSHÄLLA STADS FÖRVALTNING

Ingrid Sköldmo
Förvaltningschef

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen
Barn- och utbildningsnämnden